

1981/82:54

Onsdagen den 16 december em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

21 § Tilläggsavtal till avtalet mellan de Nordiska länderna om handräckning i skatteärenden, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1981/82:21 om tilläggsavtal till avtalet mellan de Nordiska länderna om handräckning i skatteärenden, m. m. (prop. 1981/82:73).

Anf. 157 OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Till skatteutskottets betänkande har de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet fogat en reservation. I två frågor har vi en annan uppfattning än den borgerliga majoriteten. Det är dels frågan om en obligatorisk skyldighet för bankinstituten att lämna uppgift till taxeringsmyndigheterna om kapitalbehållning och ränteinkomster på bankkonton, dels frågan om en generell skyldighet att specificera utgiftsräntor och skulder i deklarationen.

I dessa frågor, liksom i allmänhet när det gäller skärpningar av skattekontrollen, är den borgerliga majoriteten ej intresserad av att sträcka sig lika långt som vi socialdemokrater.

I socialdemokratiska motioner har under en följd av år lagts fram förslag om en uppgiftsskyldighet i fråga om ränteinkomster och kapitalbehållning på bankkonton. I skatteutskottets betänkande 1977/78:55 var utskottet enigt om att en sådan uppgiftsskyldighet borde införas för bankerna. 1978 uppdrog riksdagen åt regeringen att pröva möjligheterna att snarast införa en sådan uppgiftsskyldighet. Regeringen uppdrog i sin tur åt riksskatteverket att utföra utredningsarbetet.

Riksskatteverket föreslår efter sin utredning att banker och andra kreditinstitut årligen skall lämna kontrolluppgifter avseende ränteinkomster och kapitalbehållning till ledning vid insättarnas beskattning. Kontrolluppgifter på småbelopp bedöms däremot som ointressanta från fiskal synpunkt,

Onsdagen den
16 december 1981

*Tilläggsavtal till
avtalet mellan de
Nordiska länderna
om handräckning
i skatteärenden,
m. m.*

varför vissa beloppsgränser föreslås. Vidare föreslås att uppgifter skall lämnas, om räntan uppgår till minst 500 kr. per år eller kapitalbehållningen vid årets utgång överstiger 5 000 kr. I vissa fall, dvs. om kontoinnehavarens person eller organisationsnummer ej är kända, föreslås att beloppsgränserna bestäms till 100 kr. resp. 1 000 kr. per konto.

I proposition 1981/82:73 behandlas riksskatteverkets förslag, och med beklagande kan man konstatera att föredraganden ej är beredd att f. n. ta ställning till förslaget, utan anser att ytterligare överväganden är nödvändiga.

Med anledning av propositionen har i en socialdemokratisk motion med Erik Wärnberg som första namn yrkats att riksskatteverkets förslag genomförs, och detta ställer sig de socialdemokratiska reservanterna i utskottet bakom.

Enligt vår mening kan det ej finnas några skäl till ytterligare överväganden, och vi anser därför att en kontroll av detta slag, i likhet med vad som redan skett i Danmark och Norge, snarast bör genomföras.

Kontrolluppgifter till ledning för inkomsttaxeringen skall enligt gällande regler lämnas i en rad olika situationer. Bl. a. skall arbetsgivaren lämna uppgifter till taxeringsmyndigheterna om lön och andra förmåner till de anställda. Att motsvarande kontrollåtgärder ej skall vidtas när det gäller kapitalinkomster har vi reservanter inte någon förståelse för, allra helst som vi vet att skattebortfallet är betydande på grund av underdeklaration av bankmedel. Riksskatteverket beräknar i sin utredning bortfallet till ca 400 milj. kr. per år, vilket gällde i ränteläget november 1980. Kontrollsystemet bör enligt vår mening utformas i enlighet med riksskatteverkets förslag och tillämpas fr. o. m. 1985 års taxering.

När det gäller den andra frågan, som vi socialdemokrater reserverat oss för, vill vi även här gå längre än vad som föreslås i propositionen och av den borgerliga utskottsmajoriteten.

I propositionen föreslås att skyldighet införs att i deklARATIONEN specificera utgiftsräntor och skulder i inkomstlagen fastighet. Dock begränsas denna skyldighet till att avse s. k. schablonvillor och kapital. Vi har i och för sig ingen erinran mot detta förslag, men man bör enligt vår mening även i detta fall gå ett steg längre. Vi föreslår därför att skyldigheten att specificera utgiftsräntor och skulder skall utsträckas till att gälla generellt för alla inkomstslag.

Gällande bokföringsregler för jordbruksfastighet och annan fastighet som ej är schablonbeskattad samt för rörelse anser vi reservanter ej vara tillräckliga ur kontrollsynpunkt, varför även dessa förvärvskällor bör omfattas av den generella uppgiftsskyldigheten.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 158 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I förevarande betänkande från skatteutskottet behandlas frågan om uppgiftsskyldigheten beträffande ränteinkomster och ränteutgifter. I proposition 1981/82:73 föreslås en skyldighet för de skattskyldiga att i den allmänna självdeklarationen specificera utgiftsräntor och skulder i inkomstlagen annan fastighet och kapital.

Beträffande skyldigheten för bankerna att lämna uppgifter om räntor och kapital föreslås i propositionen att man skall avvakta resultatet av det arbete som pågår i riksskatteverket om hur man skall använda kontrollresurserna totalt för att få bästa möjliga resultat. Det sägs i propositionen att ett kontrollsystem för bankräntorna kräver fortsatta överväganden med hänsyn till bl. a. nuvarande möjligheter att genomföra stickprovskontroller.

I motion 142 av Erik Wärnberg m. fl. yrkas att riksskatteverkets förslag i fråga om bankräntorna skall genomföras. Motionsyrkandet följs upp i en reservation från s-ledamöterna i utskottet.

Även om skäl kan föreligga att redan nu utvidga utgiftsskyldigheten till att omfatta även bankräntor, finns också motiv för att överväga vilken effekt som kan uppnås via stickprovskontroller. Utskottet anser därför att riksdagen bör bifalla propositionen, vilket också framgår av skatteutskottets betänkande. Därmed har utskottet inte tagit avstånd från förslaget om en utvidgning av bankernas uppgiftsskyldighet beträffande räntor och kapital. Utskottet har endast ansett att man bör invänta de överväganden och den utvärdering som nu sker i departement och riksskatteverk.

I reservationen från socialdemokraterna föreslås också att uppgiftsskyldigheten skall gälla generellt för alla inkomstslag. Som framgår av betänkandet gäller bokföringsskyldigheten för rörelse och jordbruksfastighet samt för icke schablontaxerad, annan fastighet. Man kan alltså genom bokföringskontroller kontrollera dessa uppgifter. Skulle man gå längre och kräva att en rörelseidkare eller en jordbrukare specificerar varje räntekostnad och åtföljande skuldbelopp, skulle det sannolikt medföra ett stort antal ränteuppgifter, bl. a. på inköpta produktionsmedel, inventarier och varuskulder – uppgifter som i många fall skulle omfatta endast mycket korta tidsperioder. En sådan utvidgning, som reservanterna föreslår, skulle innebära en betydande arbetsbelastning och i vissa fall en nära nog dubblerad uppgiftsskyldighet. Innan man fattar ett sådant beslut krävs det ytterst noggranna överväganden, bl. a. av var man skall sätta gränsen och vilken omfattning uppgiftsskyldigheten i så fall skall ha.

Jag är något förvånad över att herr Westberg i Hofors underkänner den bokföringsskyldighet som finns. Jag undrar varpå han grundar den ståndpunkten. I principfrågan är vi överens – kontrollskyldigheten bör utvidgas. Det som skiljer är uppfattningen om hur långt uppgiftsskyldigheten skall gå och vilken omfattning den skall ha.

Med hänsyn till att reservanterna kräver ett genomförande av sitt förslag först den 1 januari 1985 förutsätter jag att regeringens övervägande och ställningstagande kan ske i så god tid att ett slutligt ställningstagande till de

Nr 54

Onsdagen den
16 december 1981

*Tilläggsavtal till
avtalet mellan de
Nordiska länderna
om handräckning
i skatteärenden,
m. m.*

*Tilläggsavtal till
avtalet mellan de
Nordiska länderna
om handräckning
i skatteärenden,
m. m.*

frågor som aktualiserats i reservationen kan göras av riksdagen utan att detta avsevärt ändrar tidpunkten för ikraftträdandet.

Herr talman! På grundval av vad jag här har framfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 159 OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Det sista Stig Josefson sade – att även utskottsmajoriteten arbetar för att en utvidgad uppgiftsskyldighet skall kunna genomföras 1985 – är glädjande. Men med tanke på det intresse ni har visat för den här frågan betvivlar jag att detta förslag kommer att genomföras. Det fordras naturligtvis en del ytterligare utredningar, och det skall skrivas en proposition om det – jag tycker alltså att det verkar svårt att den vägen få förslaget genomfört till 1985.

Jag vill också säga att det ur socialdemokratisk synpunkt är av yttersta vikt att vi har ett så rättvist och likformigt skattesystem som det över huvud taget går att skapa. Med hänsyn till det budgetläge vi har i dag är det också av yttersta vikt att vi får in skatter till staten.

Vi vet att det finns skattskyldiga som genom olika åtgärder undandrar staten sin andel av skattebördan. Det gäller för oss i detta hus att täppa till det hål det här gäller, så att det inte finns sådana möjligheter till undandragande av skatt. Gör vi inte det, ökar frestelsen – det vet vi av erfarenhet – hos de lojala skattebetalarna att kompensera sig på liknande sätt, att försöka undandra staten den skatt som de skall betala. Därför måste vi här arbeta snabbt. Det är ju betydande summor som dras undan.

Man skall inte säga att detta undandragande av skatt förekommer hos alla dem som tillhör de grupper vi nu talar om. Det finns naturligtvis många lojala skattebetalare bland dem också. Men vi vet att det här finns ett hål i skattelagstiftningen, och därför måste vi alltså arbeta snabbt. Men det är ni tydligen inte beredda att göra, eftersom ni yrkar avslag på våra motioner.

Anf. 160 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag tror nog att vi i alla partier är överens om att försöka förhindra skatteflykt. Det är en strävan hos alla partier att ta bort de möjligheter som kan finnas att smita från skyldigheten att erlægga skatt på sin inkomst.

Men det är kanske också på det sättet att ett regeringsparti är litet försiktigare när det gäller att lägga fram nya förslag och gärna vill avvakta pågående arbete med utvärdering av det förslag som föreligger. Det är egentligen endast det som skiljer – att vi här vill avvakta det utredningsarbete som pågår kring dessa frågor innan man fattar det definitiva beslutet. När reservanterna också anser att lagändringen inte skall träda i kraft förrän den 1 januari 1985, är skillnaden verkligen inte så förfärligt stor, utan man skulle kunna avvakta den utvärdering som utskottet och även departementschefen vill att man skall göra före ett definitivt ställningstagande.

När det gäller företagens redovisningsgrunder har man sagt, i samband med den skattereform som det skall framläggas förslag om 1982, att frågan

om att på något sätt kunna avskilja rörelsekapitalet från det privata kapitalet skall utredas. Också i det sammanhanget kan man kanske finna en form som innebär att det är lättare att tillmötesgå de krav som här ställs i reservationen.

Jag tror att man inte skall skapa större motsättningar än nödvändigt. Vi har alla ett intresse av att försöka bemästra skatteflykten. Den enda skillnaden i den här frågan är att vi vill avvakta det utredningsarbete som pågår.

Anf. 161 OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Ja, det är här som uppfattningarna skiljer sig, Stig Josefson. Riksskatteverket har ju utrett denna fråga – det framgår också av dess utredningsbetänkande. En partibroder till Stig Josefson var med i den utredningen – en gammal erfaren skattemänniska, vill jag säga. Han föreslår i det betänkande som riksskatteverket lade fram, att lagändringen skall genomföras redan 1984. Det finns alltså inga tekniska hinder för att genomföra den.

Man kan också se på Danmark, som genomförde denna ändring 1977. Det skulle vara märkvärdigt, tycker jag, om inte vi i Sverige skulle vara lika duktiga som danskarna när det gäller att kunna införa dessa bestämmelser. Vi har också kunnat studera hur det har gått med deras verksamhet. Mig veterligt har det inte varit några stora problem i Danmark i det avseendet. Det är nog konstlade argument som Stig Josefson här anför – att förslaget måste utvärderas ytterligare. Det har utvärderats och utretts så att det räcker.

Anf. 162 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Som jag sade i mitt första inlägg har inte utskottsmajoriteten tagit avstånd från förslaget utan sagt att man skall avvakta det arbete som pågår i riksskatteverket och i departementet. Om herr Westberg i Hofors läser vad som står på s. 12 i utskottsbetänkandet, där det redogörs för propositionen, finner han att det där talas om att vi vill avvakta det arbete som pågår inom riksskatteverket för klarläggande av hur kontrollresurserna skall användas för att man totalt sett skall få fram bästa möjliga resultat. Det är detta – tillsammans med det utvärderingsarbete som sker i departementet – som vi vill avvakta.

Som framgår är det alltså endast fråga om huruvida vi definitivt skall ta ställning på grundval av det material som föreligger i dag eller avvakta det utredningsarbete som just nu pågår.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 3 och 5 c

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 157 för reservationen av Erik Wörnberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Tilläggsavtal till
avtalet mellan de
Nordiska länderna
om handräckning
i skatteärenden,
m. m.*

Onsdagen den
16 december 1981

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölles.

22 § Föredrogs socialutskottets betänkande 1981/82:26 om tilläggsbudget I, såvitt avser statens bakteriologiska laboratorium och akademiska sjukhuset i Uppsala (prop. 1981/82:25 delvis).

Punkterna 1 och 2

Utskottets hemställan bifölles.

Punkt 3

Driftkostnader för Akademiska sjukhuset i Uppsala

Anf. 163 HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Litet tillspetsat skulle jag vilja säga att i betänkande 26 från socialutskottet lämnas åtminstone ett hugnesamt besked, nämligen att Akademiska sjukhuset från den 1 januari 1983 övergår från huvudsakligen statligt huvudmannaskap till ett av landstinget i Uppsala län ensamt buret huvudmannaskap. Det är ett lyckligt förhållande, kanske med någon oro beträffande forskningens samtida ställning. Jag säger detta inom parentes.

Efter att ha upplevt en ganska våldsam protest- och debattstorm under sistlidna höst rörande just Akademiska sjukhuset och dess relationer till huvudmannen staten är beskedet som jag relaterat till särskilt värdefullt. Det har under senare tid rått ett ganska besvärligt förhållande mellan staten och Akademiska sjukhuset. Som beslutsfattare i sista instans har det varit nästan omöjligt att greppa den rådande situationen i detta sammanhang. Jag finner det påkallat att innan jag säger något om det aktuella betänkandet från socialutskottet något spegla den debatt som lokalt förts under hösten. Jag gör det genom att citera något ur några av de många artiklarna i lokalpressen. Den tidning jag refererar till är Upsala Nya Tidning, som har en med sjukvårdsministern sammanfallande partifärg, vilket kan vara en i sig intressant upplysning.

I ifrågavarande tidnings lördagsnummer den 12 september kan man läsa följande: "BUP-klinikens stängning. Protester från hela landet. 'Dråpslag mot psykvården.'

Från Boden i norr till Malmö i söder strömmar nu protesterna in mot planerna att stänga barn- och ungdomspsykiatriska kliniken (BUP) vid Akademiska sjukhuset. – Så är beslutet också ett dråpslag mot hela Sveriges barnpsykiavård, kommenterar professor Max Frisk."

En annan artikel i samma nummer av Upsala Nya Tidning har rubriken: "Nytt körekord vid ortopedien. 1 500 väntar på operation."

I artikeln sägs: "Köerna till Akademiska sjukhusets ortopedkirurgiska klinik fortsätter att växa. Nu väntar nära 1 500 patienter på operation.

– Öppenvård i all ära, men ortopediska operationer kan man inte klara av vid en vårdcentral, säger klinikchefen, prof. Sven Olerud."

Fortsättningsvis sägs följande:

”Sven Olerud ser inte bara knappheten med vårdmöjligheter som dålig ekonomi – sjukskrivna, köande patienter i arbetsför ålder kostar miljonsummor och de svåra operationerna blir dyrare än de enkla – utan också som ett ’ganska cyniskt spel med människor’.”

I samma exemplar av tidningen kan man läsa följande:

”Uppsalacentern protesterar. –Vi kan inte stå till svars inför våra väljare när vi möter deras frågor om regeringens beslut när det gäller neddragningarna vid Akademiska sjukhuset.

Det skriver centerpartiets avdelning i Uppsala innerstad i ett protestbrev till regeringen.

Det räknar upp alla de följder på vården som regeringens beslut får. Stängda vårdplatser och längre vårdköer både för länsinvånarna och patienter från andra landsting.”

Till slut en artikel den 12 september, rubricerad: ”Vi kan inte ändra vården på en natt.” I texten sägs det bl. a.: ”Vi bygger upp den öppna vården för fullt. Men vi kan inte som regeringen kräver förändra vården över en natt. Det svarar socialdemokraterna i Uppsala läns landsting regeringen i dag.” Vidare sägs det: ”Socialdemokraterna pekar också på konsekvenserna för utbildningen vid sjukhuset liksom för forskningen. Neddragningen får också effekter på en redan ansträngd arbetsmarknad.”

I en följande tidningsartikel sägs bl. a.: ”Regeringen sade nej. 36 miljoner måste sparas på Akademiska sjukhuset. Drygt två månader in på budgetåret gav regeringen på torsdagen besked om budgetramarna för Akademiska sjukhuset. Det är ett besked som innebär nya drastiska nedskärningar. Minst 123 vårdplatser ska bort för att nå sparmålet på ytterligare 18 milj. kr.”

Man kan läsa vidare i all oändlighet på i stort sett samma tema. Länsinvånare och intressenter från regionen har samma uppfattning, att en orimlig situation uppstår, om regeringens sparkrav fullföljs. Det finns skäl att notera ett uttalande av en av regeringens representanter i Akademiska sjukhusets direktion, nämligen departementssekreterare Bo Stenfors. Enligt en artikel den 11 september säger Bo Stenfors följande:

”Regeringen spar inga pengar genom att säga nej till ökade budgetramar för Akademiska sjukhuset. I stället hoppas man att genom det här beslutet tvinga fram en snabbare utbyggnad av den öppna vården.” Stenfors säger vidare: ”Nu har regeringen sagt att de slipper de två procentens neddragning som alla andra ålagts. Men då får de också hålla sig till ramen. Regeringen accepterar inte längre att verksamhet som ökat okontrollerat får fortsätta växa på bekostnad av öppenvård och närsjukvård.”

Det tycker jag är ett mycket märkligt uttalande av den som, såvitt jag förstår, är den som är placerad i Akademiska sjukhusets direktion av regeringen. Ansvaret måste ju i första hand vara statens, och då är det märkligt att regeringens representant och alltså statens företrädare har låtit, mom han själv uttrycker det, verksamheten öka okontrollerat. När man kräver att landstinget skall ändra inriktningen av vårdformen och i stället

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

satsa mer på öppenvård, är det i och för sig riktigt, men omöjligt att klara på en gång. Att så att säga vända på klacken är, som jag ser det, omöjligt.

När nu det ansvariga statsrådet är närvarande i kammaren måste jag säga att hanteringen av den här frågan har varit orimlig, inte minst för personalen, alla kategorier, vid sjukhuset. Stundom har man, förmodligen med all rätt, upplevt en ganska kallsinnig och ibland utmanande attityd hos sjukvårdsmnistern, och det är mycket beklagligt.

Så till utskottsbetänkandet. På s. 8 säger utskottet avslutningsvis beträffande de aktuella motionerna – jag tänker i första hand på den socialdemokratiska motionen 116 – att man har förståelse för att förändringen av verksamheten vid sjukhuset måste ske under smidiga former. Enligt utskottets mening "bör regeringen ges möjlighet att såvitt avser budgetåret 1981/82" – det är det budgetår som avses i de föreliggande motionerna – "justera ramen för läkarlöner samt ramarna för löner till annan personal än läkare och för omkostnader med hänsyn till angelägenheten av en smidig förändring av verksamheten vid sjukhuset och av att nämnda kategori utomlänspatienter får erforderlig vård".

Utskottet säger vidare:

"Utskottet tillstyrker de av regeringen begärda bemyndigandena samt föreslår att regeringen bemyndigas justera de ekonomiska ramarna med hänsyn till vad ovan anförts."

Har utskottet med det menat att man har vunnit klarhet i att det som framförts i motionerna, i synnerhet i motionen 116, har sitt berättigande, att det föreligger en uppenbar risk för ett överskridande under innevarande budgetår och att utskottet också är berett att med sin rekommendation till regeringen ge regeringen möjligheter att utanordna erforderliga medel för att täcka de förväntade underskotten? Så tolkar jag det, men när jag sedan läser utskottets hemställan anser jag att det knappast är glasklart, om jag får uttrycka mig så. Det heter under mom. 2, att utskottet hemställer att riksdagen "bemyndigar regeringen att besluta om överskridande av de ekonomiska ramarna för verksamheten vid akademiska sjukhuset för budgetåret 1981/82 i enlighet med vad utskottet föreslagit".

Jag undrar, och riktar mig då närmast till utskottets talesman, vad detta innebär i pengar. Kan det innebära att man är beredd att biträda den socialdemokratiska motionen, där vi hemställer om ett anslag på 6 milj. kr., om det visar sig att det beloppet blir erforderligt? Skall jag tolka utskottets skrivning på det sättet? Jag hoppas det.

Jag skulle gärna vilja få klarhet från utskottets företrädare i att utskottet också anser att detta uttalande inte bara innebär en möjlighet för regeringen att föranstalta avseende anslag på det sätt som jag här har resonerat om utan att det också medför en skyldighet för regeringen att göra det, därest det visar sig att svårigheterna att täcka kostnaderna för en rimlig sjukvård skulle uppstå.

Innan jag får klarhet i hur utskottet har menat på denna punkt avstår jag från att göra något yrkande. Jag ber att få återkomma sedan utskottets talesman har haft ordet.

I detta anförande instämde Margareta Winberg, Stig Alftin, Åke Green, Yngve Nyquist, Thure Jadestig, Nils Hjorth och Ingrid Andersson (alla s).

Nr 54

Onsdagen den
16 december 1981

Anf. 164 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON:

Herr talman! Jag hälsar med tillfredsställelse att förhandlingarna om ett landstingsövertagande av Akademiska sjukhuset nu tycks ha förts till ett lyckligt slut. I och med att Uppsala läns landsting tar över Akademiska sjukhuset får landstinget och sjukvårdsregionen inte bara samma skyldigheter enligt sjukvårdslagen som andra landsting och sjukvårdsregioner utan också samma rätt att själva bestämma om dimensionering och utformning av sin högspecialiserade sjukvård, givetvis inom ramen för det samhällsekonomiska utrymmet. Den rätten är i dag efterlängtd av många.

Förhållandet mellan departement och landsting resp. region har under det senaste halvåret inte varit friktionsfritt. Det har i olika sammanhang framgått att man från socialdepartementets sida velat tillämpa en vårdideologi som gått ut på att föra över betydande resurser från sjukhusets slutna och öppna vård till annan öppen vård. Detta vore naturligtvis en vällovlig ambition, om den förbättrade effektiviteten hade lett till obehövligen resurser vid sjukhuset. Verkligheten är i stället den att antalet patienter som behöver sjukhusets högkvalificerade vård har ökat ännu snabbare än effektiviteten förbättrats, inte minst beroende på den kraftiga förskjutningen mot äldre, mer vårdbehövande patienter. Detta har också tagit sig uttryck i växande köer och i att en allt mindre del av verksamheten kunnat reserveras för planerad vård i stället för vård i direkt akuta situationer.

Den här inställningen från departementets sida har väckt oro och förtvivlan bland patienterna och deras anhöriga, bland personal och förtroendemän.

Nu skall inte statsrådet Ahrland på något vis lastas för den budgetproposition som lades i januari och som när det gäller sjukhuset togs utan debatt av den riksdag där Karin Ahrland då ännu ingick som ledamot. Men det visade sig mycket snart att dessa ramar var helt orealistiska. I det avseendet har vi alla inom regering och riksdag vår del i ansvaret. Men i och med årsbokslutet för sjukhuset stod det fullständigt klart att den uppräknade av de ekonomiska ramarna för verksamheten som regeringen föreskrev den 10 september i år och som nu förelagts riksdagen för godkännande var helt otillräcklig för att medge en i stort sett oförändrad verksamhet. I stället för en neddragning av verksamheten med 2 % som förutsattes i propositionen i januari framvingas nu en nedskärning med tillsammans nära 10 % av vårdplatserna och med mer än 35 000 öppenvårdsbesök på mindre än ett år, och detta trots att alternativa vårdmöjligheter i såväl öppen som slutna vård i stort sett helt saknas för de patienter som berörs.

Den begränsning av den s. k. utomlänsvården som statsrådet Ahrland utpekat som en lösning har över huvud taget inte varit någon lösning. Det gäller ju i stor utsträckning patienter som behöver sådan sjukvård som endast

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Onsdagen den
16 december 1981

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

bedrivs vid ett fåtal högspecialiserade kliniker i landet. Alternativen för de här s. k. utomlänspatienterna är mestadels antingen att de inte får erforderlig vård eller att andra landsting måste bygga upp parallella resurser, vilket naturligtvis skulle innebära betydligt högre kostnader och minskad effektivitet. Det ur såväl mänsklig som krasst ekonomisk synpunkt orimliga i ett sådant resonemang har utskottet glädjande nog helt förstått.

De kraftiga neddragningarna leder naturligtvis ofrånkomligen till ännu längre köer och till onödigt och förvärrat lidande för många patienter både inom och utom landstinget. Hans Alsén har läst upp en rad vittnesbörd om detta. Sjukvårdsregionen har också framfört kraftiga protester. Landstinget har framfört kraftiga protester. Representanter för personalorganisationer, riksdagspartier och patientorganisationer har framfört kraftiga protester. Ett enigt landsting har också ställt sig bakom en i stort sett oförändrad verksamhet och har också anslagit erforderliga medel för detta. Från statens sida har motståndet inte varit betingat av ekonomiska skäl, eftersom statens bidrag till läkarlöner och drift i stort sett skulle bli detsamma med det förslag vi nu har att ta ställning till som med det som landsting och direktion begärt och som vi moderater också fört fram i vår motion nr 122. Detta är mycket viktigt att notera.

Vad det gäller har alltså inte varit mera pengar från statens sida. Trots detta tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna ramarna, enligt vad jag förstår till stor del av formella skäl. Utskottets skrivning i övrigt är nämligen sådan att väsentliga önskemål och synpunkter i vår motion ändå har möjligheter att tillgodoses. Men innan jag går in på denna utskottets mycket positiva skrivning vill jag något ta upp motivet för att utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna ramarna.

Utskottet skriver:

”Utgångspunkt för förhandlingsuppgörelsen i vad avser ekonomiska frågor har enligt vad utskottet erfarit varit de ekonomiska ramar för verksamheten vid sjukhuset under innevarande år, om vilka regeringen fattat beslut den 10 september i år och vilka genom prop. 1981/82:25 föreläggts riksdagen för fastställande. Med hänsyn härtill tillstyrker utskottet att dessa ramar fastställs.”

Jag tror, herr talman, att denna utskottets motivering beror på en missuppfattning. Enligt samstämmiga uppgifter från förhandlarna från Uppsala läns landsting har man inte diskuterat ramarna för innevarande budgetår i förhandlingsuppgörelsen. Förhandlingsuppgörelsen innebär således inte att landstinget skulle ha godkänt de ekonomiska ramar som föreslås för 1981/82. Uppsala läns förhandlare har i stället konstaterat att dessa ramar är orealistiskt låga. Det är också helt fel som har antytts att landstinget eller dess förhandlare t. o. m. skulle ha motsatt sig en vidgning av ramarna eller av läkarlöneanslaget. Hälso- och sjukvårdsstyrelsen i länet har tvärtom klart sagt ifrån att man inte accepterar ramarnas nivå. Jag har, herr talman, velat notera detta till kammarens protokoll. Motiveringen för utskottets avstyrkande av våra motioner håller därför knappast.

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Avsikten är nu att landstinget formellt skall ta över huvudmannaskapet för sjukhuset den 1 januari 1983 och det ekonomiska ansvaret redan den 1 juli 1982. Det väsentliga måste därför nu vara att se till att Akademiska sjukhuset under detta sista halvår inte drabbas av ytterligare drastiska nedskärningar eller av inte planeringsbara inskränkningar i vården. Jag uppfattar också utskottets skrivning så, att detta är utskottets bestämda målsättning. Utskottet skriver: "Enligt utskottets mening bör regeringen ges möjlighet att såvitt avser budgetåret 1981/82 justera ramen för läkarlöner samt ramarna för löner till annan personal än läkare och för omkostnader med hänsyn till angelägenheten av en smidig förändring av verksamheten vid sjukhuset och av att nämnda kategori utomlänspatienter får erforderlig vård."

Jag uppfattar detta som inte bara ett medgivande till regeringen att göra erforderliga justeringar av läkarlöneanslag och kostnadsramar utan också som en direkt uppmaning till regeringen att vid behov vidta sådana justeringar. Även jag vore tacksam att av utskottets ordförande få en bekräftelse på att jag har rätt i denna min förmodan.

Jag noterar också med tillfredsställelse att utskottet klart har tagit avstånd från sådana synpunkter som att neddragningarna skulle vara försvarbara i den mån de träffar den s. k. utomlänsvården.

Direktionen har vidtagit kraftfulla åtgärder för att anpassa verksamheten vid sjukhuset till den i propositionen föreslagna totalramen samt till den föreslagna ytterligare neddragningen av läkarlönerna. Trots den korta tid som har stått till direktionens förfogande har ändå en planerad verksamhetsbegränsning kunnat genomföras. Men den innebär naturligtvis, som jag nämnde tidigare, en utomordentligt kännbar reduktion av inte minst den kvalificerade specialistvården vid sjukhuset.

Enligt vad jag erfar synes utgifterna för andra löner än läkarlöner samt omkostnaderna härigenom kunna hålla sig inom den föreslagna ekonomiska totalramen. Annorlunda ställer det sig dock med läkarlönerna. I förhållande till föregående budgetårs utfall räknar man med att kunna nedbringa läkarlönerna med 5 milj. kr. Men en ytterligare nedskärning med 5 milj. kr. i förhållande till riksdagsbeslutet från i våras, vilket ju föreslås i propositionen, förefaller mycket svår att genomföra fram till den 1 juli 1982. Vikariatsanslaget är redan neddraget till det absolut yttersta. Antalet AT-läkare och andra läkare under utbildning kan man inte begränsa. Avtal och lagar måste iakttas. Vad som återstår är att inte återbesätta de läkartjänster som av olika anledningar blir vakanta och att inte vikariebesätta ens sådan jourkompensationsledighet som direkt skulle gå ut över vården.

Eftersom läkarlöneanslaget är dimensionerande för verksamheten, riskeras då ytterligare nedskärningar av vården, men av icke planeringsbart slag, alltså nedskärningar som man över huvud taget inte kan balansera av. Man brukar räkna med att en dubbelavdelning på 46 vårdplatser kräver 3 à 4 läkartjänster och att det kostar ungefär 1 milj. kr. om året. Skulle sjukhuset på det halva året fram till den 1 juli behöva skära ned ytterligare 5 milj. kr.,

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

innebär det behov av omedelbar avveckling av läkartjänster som motsvarar ungefär 8 dubbelavdelningar med bortåt 400 vårdplatser, av de 1 300 som återstår. Och annan vårdpersonal skulle då också direkt drabbas, utöver naturligtvis patienterna.

Under alla förhållanden skulle kliniker och vårdavdelningar delvis sättas ur funktion genom en sådan otillräcklig läkarbemannning, vilket skulle få direkta konsekvenser för antalet patienter som kan tas emot och ges erforderlig behandling. Det sämre resursutnyttjandet skulle krasst ekonomiskt också drabba staten, eftersom det ju är staten som skall täcka det ekonomiska underskott som i så fall skulle uppstå.

Herr talman! Låt mig allra sist upprepa min fråga till utskottets talesman: Kan jag uppfatta utskottets uttalande som inte bara ett medgivande till regeringen att göra erforderliga justeringar av läkarlöneanslag m. m. utan också som en direkt uppmaning till regeringen att vid behov vidta sådana justeringar, så att ytterligare nedskärningar av det slag jag berört kan undvikas?

I avvaktan på det svaret har jag inget yrkande.

I detta anförande instämde Björn Körlof (m).

Anf. 165 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Det är naturligt att vi som företräder Uppsala län i riksdagen slår vakt om Akademiska sjukhuset.

Akademiska sjukhuset är ju ett länssjukhus för Uppsala län som ger länsborna en god vård. Men Akademiska sjukhuset är också ett regionsjukhus med högt specialiserade vårdavdelningar.

Från länssjukhusen skickas komplicerade sjukdomsfall till Akademiska sjukhuset, där man har större specialkunnande och bättre laboratorieresurser av olika slag. Därmed blir möjligheterna att få fram en riktig diagnos och behandling bättre.

Den personliga närsjukvården är viktig, men den kan självfallet aldrig ersätta vården vid regionsjukhusens specialavdelningar. Vid Akademiska sjukhuset får f. ö. patienter från andra sjukvårdsregioner en vård som de inte kan få någon annanstans. Till bilden hör också att den medicinska forskningen vid Akademiska sjukhuset har stort internationellt anseende.

Det är mot den bakgrunden oerhört viktigt att man undviker drastiska nedskärningar av vårdplatserna vid Akademiska sjukhuset. När sådana som en konsekvens av vårens enhälliga riksdagsbeslut föreföll troliga, var det naturligt för centerpartiets och folkpartiets representanter på Uppsalabänken att lägga ned all tänkbar energi på att få regeringen att i tilläggsproposition behandla sjukhuset mera generöst än vad som skulle bli en följd av vårens riksdagsbeslut. Vi förde därför i samtal efter samtal med ansvariga statsråd Akademiska sjukhusets talan.

Våra och andras ansträngningar för Akademiska sjukhusets sak fick den framgången att regeringen i tilläggspropositionen föreslår att totalramen

skall höjas med 10,5 miljoner utöver vårens riksdagsbeslut och dessutom att 7 milj. kr. kan läggas utanför ramen. Dvs. det är fråga om ett nettotillskott jämfört med vårens enhälliga riksdagsbeslut på 17,5 milj. kr., förutsatt att riksdagen ändrar vårbeslutet och följer propositionen på denna punkt.

Folkparti- och centerpartirepresentanterna i Uppsala län har dessutom motionerat om att en uppgörelse om förändring av huvudmannaskapet, så att landstinget tar över, bör ske snarast möjligt och att systemet med en av staten fastställd totalram, med undantag av läkarlöner, därmed bör avvecklas.

Efter det att motionen väcktes har just syftet med den – att nå en snabb uppgörelse om ett övertagande – nåtts. Den 8 december träffades en preliminär uppgörelse mellan företrädare för staten och landstinget. Uppgörelsen stöds av socialdemokratiska, moderata, centerpartistiska och folkpartistiska företrädare för landstinget. Sjukhusdirektören Owe Petersson säger också i en kommentar i Upsala Nya Tidning den 9 december: "Lägger man ihop allt det stöd som staten ger landstinget för Akademiska så ska vi nog kunna upprätthålla den standard vi har på vården, forskningen och utbildningen."

Ett enhälligt utskott har inte heller redovisat några invändningar. När det gäller frågan om en uppgörelse har alltså center- och folkpartimotionen fått välvilligaste tänkbara behandling.

Vi menade också att det skulle vara möjligt att avskaffa totalramen i samband med en uppgörelse. Så långt har vi nu inte nått när det gäller det halvår som är kvar av innevarande budgetår. Men i utskottets hemställda föreslås regeringen bl. a. med anledning av vår motion få bemyndigandet att besluta om överskridande av de ekonomiska ramarna för verksamheten vid Akademiska sjukhuset för budgetåret 1981/82. Det öppnas alltså en ventil utöver de av regeringen föreslagna.

Låt mig också, herr talman, något kommentera Ingegerd Troedssons agerande i denna fråga. Ingegerd Troedsson var liksom vi andra med om det beslut som fattades i våras och har därefter framträtt som en mycket enveten kritiker av mittenregeringen.

Nu var det faktiskt just på förslag av dåvarande sjukvårdsministern Ingegerd Troedsson som systemet med en av staten fastställd ram för sjukhusets verksamhet med undantag av läkarlöner infördes. Den Troedssonska ramen bekräftades sedan av vårriksdagen 1981 på förslag av Elisabet Holm. Det var också det moderata statsrådet Holm som mycket kraftigt underströk att direktionen för Akademiska sjukhuset skulle vidta kraftiga och verkningsfulla åtgärder för att i fortsättningen hålla utgifterna inom fastställda ramar och genomföra en stram kontroll över sjukhusets kostnader.

Det är faktiskt på det sättet, herr talman, att det är den av Ingegerd Troedsson lanserade ramen, fullföljd och uppbackad av Elisabet Holm, som har orsakat mycket av de bekymmer vi haft när det gäller Akademiska sjukhuset. Mittenregeringens bidrag har ju varit att trots riksdagens enhälliga beslut i våras föreslå en vidgning av ramen och att 7 milj. kr. skall läggas utanför denna.

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Onsdagen den
16 december 1981

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Det vore bra om Ingegerd Troedsson visade det kuraget att hon erkände sitt ansvar som f. d. sjukvårdsminister och också medgav att det mittenregeringen har åstadkommit innebär klara förbättringar jämfört med vårens riksdagsbeslut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets enhälliga hemställan.

I detta anförande instämde Sture Korpås och Sven Eric Åkerfeldt (båda c).

Anf. 166 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Det är ett något märkligt inlägg Jörgen Ullenhag gör. Istället för att inrikta sig på att söka vidga de ekonomiska ramarna, så att andemeningen i vårens beslut om att begränsningen av verksamheten skulle inskränka sig till 2 % kan upprätthållas, har Jörgen Ullenhag ägnat sig åt att föra en kampanj om systemet med ramar.

Jörgen Ullenhag säger att det skulle hedra mig om jag hade haft kuraget att erkänna detta. Om Jörgen Ullenhag hade haft tid och intresse för att läsa min motion, skulle han ha sett att jag där har ett helt avsnitt som gäller medelsramar. Jag skall läsa högt för honom vad han tydligen inte har haft tid eller intresse för att läsa själv:

”Medelsramar infördes år 1978 på grund av Uppsala läns landstings då uttalade oro över kostnadsutvecklingen vid Akademiska sjukhuset. Avsikten var att direktionen inte skulle kunna fatta beslut som landstinget senare bara hade att betala.

Dagens situation är en helt annan. Ett enigt landsting har begärt en höjning av ramen så att verksamheten skall kunna hållas i stort sett oförändrad. Medel har också anslagits för ändamålet.”

Det är nämligen så, Jörgen Ullenhag, att systemet med ramar har haft en funktion att fylla. Nu har det inte längre den funktionen. Ramsystemet har inte heller på något sätt grundlagskaraktär, vilket man har fått ett intryck av ibland när man hört Jörgen Ullenhag och andra folkpartister diskutera den här frågan. Om Jörgen Ullenhag hade varit tillräckligt framgångsrik i sina informationsförsök, hade det varit fullt möjligt för regeringen att lyfta bort den ramen. Det är också vad Jörgen Ullenhag själv har motionerat om.

Jag vill emellertid samtidigt, herr talman, understryka att det i dagens situation inte skulle ha räckt med att ta bort de ekonomiska ramarna. Vad som framför allt är det stora bekymret för sjukhuset och dess direktion just nu är nämligen regeringens förslag att minska läkarlönanslaget med ytterligare 5 milj. kr., vilket innebär en minskning av läkarlönerna i förhållande till föregående budgetår med inte mindre än 10 milj. kr. Det är, herr talman, viktigt att framhålla detta.

Anf. 167 JÖRGEN ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Två saker har klart framgått av diskussionen mellan Ingegerd Troedsson och mig här i dag. Den ena är att det mycket omdiskuterade

förslaget med en statlig medelsram för Akademiska sjukhuset infördes genom beslut i riksdagen på förslag av den dåvarande ministern Ingegerd Troedsson. En stor del av diskussionen har handlat om just denna ram.

Den andra saken, som jag tycker klart har framgått här, är att mittenregeringen har lagt fram förslag som, om de genomfördes, påtagligt skulle förbättra situationen för sjukhuset. Den typen av information har förekommit mycket sparsamt i Ingegerd Troedssons tidigare inlägg i den här frågan, och det beklagar jag.

Anf. 168 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Får jag i all vänlighet be Jörgen Ullenhag att lyssna lite bättre på vad jag säger i mina inlägg. I mitt inledande inlägg här framgick det klart att vi alla var ansvariga för det riksdagsbeslut som fattades i våras. Men det borde lika klart ha framgått för Jörgen Ullenhag att den vidgning av ramarna som föreslås i kompletteringspropositionen är helt otillräcklig för att begränsa neddragningen av vårdverksamheten till 2 %. Resultatet blir i stället en neddragning av verksamheten med inte mindre än 9,5 % vad gäller antalet vårdplatser samt en neddragning med över 35 000 öppenvårdsbesök. Det tycker jag är lika viktigt att framhålla.

Syftet med medelsramarna, Jörgen Ullenhag, var att hjälpa landstingen i en besvärlig situation, inte att stjälpa dem. Det har funnits alla möjligheter för regeringen att ta bort dessa ramar.

Jag vill än en gång upprepa vad jag har sagt, nämligen att en erforderlig vidgning av ramarna i enlighet med vad Uppsala läns landsting och dess direktion har begärt och som vi också har fört fram i vår motion, icke skulle innebära en kostnadsökning för staten.

Anf. 169 JÖRGEN ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att det i det betänkande som vi nu diskuterar föreslås en möjlighet till ytterligare justeringar. Man har alltså, som jag sade i mitt tidigare inlägg, öppnat ytterligare en ventil. Såvitt jag förstår av Ingegerd Troedssons inlägg har hon på den punkten ingen annan mening än den som alla partiets representanter i det enhälliga utskottet står bakom.

Den uppgörelse som har träffats ställer sig också företrädare för socialdemokraterna, folkpartiet, centerpartiet och moderaterna på landstingsnivå bakom. Därmed finns, såvitt vi kan förstå, möjligheter att – trots den debatt som vi här har fört – uppnå ett utomordentligt bra resultat för sjukhuset.

Jag vill understryka vad jag sade i mina tidigare inlägg, nämligen att det vore klädsamt av Ingegerd Troedsson att tala om vem som hade ansvaret för att den här så omdiskuterade ramen växte fram. Det vore värdefullt om Ingegerd Troedsson kunde erkänna att regeringen verkligen har tagit intryck av den diskussion som har förts och försökt förbättra situationen. Det vore också värdefullt om Ingegerd Troedsson i den här frågan kunde uppvisa en viss, klädsam blygsamhet med tanke på vad som har förevarit.

Onsdagen den
16 december 1981

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Anf. 170 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det vi nu bevittnar är resultatet av skilda borgerliga regeringars agerande i sjukvårdsfrågan, i det här fallet rörande Akademiska sjukhuset i Uppsala men också en mängd andra sjukhus i hela landet. Det är ett mångårigt arbete för att angripa den offentliga sektorn, att nedrusta välfärdssamhället, att spara och skära ner och dra åt svångremmar på de platser i samhällskroppen där det drabbar de sämst ställda och dem som bäst behöver hjälp.

Det är beklämmande att lyssna på käbblet mellan borgerliga partier om vem som har varit skyldig till vad. – För det är väl ingen som tror att om vi hade haft bra statsfinanser och god ekonomi, eller om vi hade haft regeringar med andra värderingar än borgerliga värderingar, så hade det inte blivit några nedskärningar på Akademiska sjukhuset – eller för den delen på sjukhusen i Malmö, Göteborg, Värnamo, Vilhelmina eller var de än ligger? Det är *det* som det ytterst handlar om här; inte om vem som har lagt ramar hit eller dit eller vem av olika borgerliga sjukvårdsministrar som har sagt vad. Detta är den springande punkten, som de borgerliga inte skall försöka att smita undan sitt ansvar för.

Nu står det i utskottsbetänkandet att de motioner som är skrivna – bl. a. den som jag har skrivit – är tillgodosedda och att det kommer att bli väldigt bra vid Akademiska sjukhuset. Men verkligheten talar för sig själv: avdelningen har stängts, personal har frikopplats – inte avskedats, har det framhållits, men naturligtvis inte fått fortsätta sina jobb, utan friställts, som det så vackert heter i sådana sammanhang. Flera avdelningar kommer att stängas, mer personal kommer att förlora sina platser, osv. Detta är verkligheten, som beror på att man vill skära ner i sjukvården. I det här fallet har det drabbat Akademiska sjukhuset. Genom att det har blivit en opinionsstorm i sjukvårdsregionen, i Uppsala län och även från alla möjliga andra platser i landet, föräldraföreningar för utvecklingsstörda barn m. fl., har de borgerliga fått kalla fötter och börjat agera och tala om "vårt sjukhus" i Uppsala. Det mest skandalösa – det håller jag gärna med Jörgen Ullenhag om – är moderata samlingspartiets agerande i den här frågan. Det är skamligt därför att moderaterna är de som har kontakterna mot den offentliga sektorn. Det är de som har försökt att dra åt svångremmarna där. Och nu kommer de och talar om att slå vakt om "vårt" Akademiska. Det är att bita huvudet av skammen och ingenting annat!

Jag har inte mycket att tillägga i den här frågan. Jag vill yrka bifall till min motion i fråga om Akademiska sjukhusets anslag.

Anf. 171 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill i all vänlighet erinra Oswald Söderqvist om att det är ett *enigt* landsting som har stått bakom önskemålet och begäran om oförändrad verksamhet vid Akademiska sjukhuset – ett landsting som också har varit berett att tillskjuta de ekonomiska medel som behövs för att driva en verksamhet av den omfattningen.

Sedan – i den mån det tjänar något till – kan jag upplysa Oswald Söderqvist om att den ideologi som vi förespråkar när det gäller sjukvården är att knappa vårdresurser skall sättas in där det största behovet föreligger. Vi menar att det är bra om man kan bygga ut den öppna vården men att det icke får ske på bekostnad av en sluten akutvård för de patienter som har ofrånkomligt behov av sådan vård.

Anf. 172 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Vackra ord hjälper föga. Det är meningslöst att tala om oförändrad verksamhet vid Akademiska sjukhuset, när vi alla vet att denna debatt har föranletts av att verksamheten inte kan hållas oförändrad. Det skall ju skäras ned på en mängd olika platser – det är vad det handlar om.

Om det skulle ha funnits pengar, hade det inte varit fråga om några ”knappa vårdresurser”. Men moderata samlingspartiet – och för den delen övriga borgerliga partiernas alla representanter i denna kammare – har aldrig någonsin ställt upp till försvar för sjukhusvården i detta land eller för den offentliga sektorn, när denna i alla möjliga sammanhang har varit uppe till debatt här. Då har man inte ställt upp, men nu passar det bra att tala om hur viktigt det är att fördela knappa vårdresurser.

Plocka pengar någon annanstans, och öka i stället de knappa vårdresurserna! Dra åt svångremmen på andra ställen – i de stora företagen eller i militärapparaten! Varför skall ni tala om att det är så knappa resurser just på vårdområdet? I det avseendet är alla tre borgerliga partier lika goda kålsupare. Och ni skall inte komma här och hyckla och säga att ni slår vakt om den allmänna sektorn eller Akademiska sjukhuset i Uppsala, för det har ni inte gjort i något sammanhang!

Anf. 173 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Efter den debatt som har förts mellan Uppsalaregionens representanter, kan jag fatta mig relativt kort. Även med hänsyn till att vi i utskottet är eniga om att tillstyrka tilläggspropositionen skall jag bli kortfattad, trots att det förvisso finns mycket att säga om Akademiska sjukhuset.

Självfallet delas inte vår uppfattning av alla i Uppsala län. Det har också framgått av debatten här. Men låt mig först säga några ord om det avtal om att landstinget skall överta hela verksamheten vid sjukhuset från ingången av 1983 som har slutits mellan staten och landstingets förhandlare. Även om det nu inte är fråga om att ta ställning till detta avtal, kan det ändå tjäna till belysning av frågan.

Oavsett tvisten om miljonerna, tror jag att vi alla anser att det är bra att landstinget övertar sjukhuset. Därmed försvinner det sista sjukhuset i statens regi, och över hela linjen är det sedan landstingen som svarar för sjukvården. Det betyder att staten inte längre behöver syssla med sjukhusets budgetfrågor. Landstinget övertar den verksamheten och ansvaret för de ekonomiska konsekvenserna.

Onsdagen den
16 december 1981

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Jag vill uppriktigt säga att jag gratulerar uppsalaborna till arrangemanget. Men var säkra på att ni står inför stora svårigheter, när ni tvingas banta ned sjukhuset. Jag tror att de ansvariga är medvetna därom och vet vad som väntar dem. Det blir ingen smärtfri operation – det tror jag alla inser.

Så till den situation som vi står inför. Landstingets övertagande sker alltså från den 1 januari 1983. Men efter förhandlingar står det klart att landstinget redan från den 1 juli 1982 kommer att få kompensation för de kostnader som inträder. Då återstår det ett – om man så vill uttrycka det – ouppklarat halvår. Det är givet att sjukhuset måste fortsätta att fungera även då. Vården får under inga förhållanden eftersättas.

Inom parentes vill jag säga att det naturligtvis är omöjligt för ett riksdagsutskott att uttala sig för vad som är motiverat inom de olika ramar som sjukhuset har att rätta sig efter. Vi kan helt enkelt inte gå in på enskildheter. Vi har att följa de uträkningar som skett inom departementet, och det i sin tur har att följa de beräkningar som gjorts av direktionen.

Motionärerna med nära anknytning till Uppsala har naturligtvis sina speciella synpunkter – och opinioner – att ta hänsyn till. Motionärerna vill att ramarna för verksamheten vid Akademiska sjukhuset skall vidgas. De belopp som de yrkar på är litet olika, men i korthet går yrkandena ut på att mera pengar skall ges till sjukhuset.

Vi säger i utskottet nej till att redan nu höja ramarna utöver vad regeringen har föreslagit. Men vi är samtidigt bestämda i vår skrivning. Redan i propositionen begärde regeringen att den skulle få bemyndigande att under vissa förutsättningar besluta om överskridande av driftkostnaderna för budgetåret, med hänsyn till de kostnader som sammanhänger med den barn- och ungdomspsykiatriska kliniken och till kostnader som kan uppstå för vissa övergångsanordningar vid förändringar av huvudmannaskapet.

Vi säger vidare att vi är medvetna om att en förändring av verksamheten vid sjukhuset måste skötas på ett smidigt sätt.

Dessutom tillägger vi – och det är kanske det mest väsentliga i utskottets betänkande: Enligt utskottets mening bör regeringen ges möjlighet att justera ramen för läkarlöner samt ramarna för löner till annan personal och för omkostnader med hänsyn till att den bebådade förändringen av sjukhusets verksamhet kan ske så smidigt som möjligt. Utskottet tillstyrker de av regeringen begärda bemyndigandena samt föreslår med anledning av motionerna att regeringen bemyndigas justera de ekonomiska ramarna så att verksamheten vid sjukhuset kan fortgå utan att den rubbas.

I klartext betyder detta enligt mitt förmenande, att om läkarlöner och övriga personallöner höjs samt om ej förutsedda kostnadsökningar inträffar fram till den 1 juli 1982, är det regeringens sak att lösa de uppgifterna på det sätt som är lämpligt. Utskottet har bemyndigat regeringen att göra detta.

I fortsättningen har regeringen ansvaret för att försöka hålla kostnadsutvecklingen vid Akademiska sjukhuset under kontroll. Och om den inte gör det återstår inget annat än att betala merkostnaderna. Så måste man tolka utskottets skrivning. Men jag betonar att ansvaret helt ligger på regeringen. Det är dess uppgift att se till att ramarna hålls.

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Det har sagts en hel del i denna debatt. Förste vice talmannen har talat sig varm för höjda läkarlöner och för den offentliga sektorn, och jag måste säga att det är litet egendomligt att höra detta. Hon och moderata samlingspartiet försöker minska den offentliga sektorn så mycket som möjligt. Men just nu berör ett ärende henne själv som uppsalalänsbo, och då gäller inte längre vad partiet har sagt. Jag tycker att det bör vara litet konsekvens, även om man känner varmt för Akademiska sjukhuset. Jag förstår detta mycket väl, men det vore kanske litet mer klädsamt om fru Troedsson även i andra sammanhang talade sig varm för den offentliga sektorn.

Herr talman! Detta räcker för min del i den här omgången. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 174 HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till utskottets ordförande vill jag än en gång understryka och ansluta mig till hans synpunkt att det är bra att detta avtal, om landstingets formella övertagande från den 1 januari 1983, preliminärt har träffats. Det är nödvändigt med ett entydigt ledarskap för Akademiska sjukhuset. Det är värdefullt ur många synpunkter att detta åstadkoms. Jag är också medveten om, som Göran Karlsson säger, att det kan föra med sig bekymmer för Uppsala läns landsting. Det är uppenbart så – vi känner alla de svårigheter som offentlig verksamhet har i dag och kan möta i framtiden. Vi hoppas att valutgången nästa år skall göra det en smula lättare att få allmänpolitisk förståelse för nödvändigheten av att satsa på offentlig sektor och i hög grad på det som har med vården att göra.

Om jag förstod utskottets ordförande rätt är det på det sättet, att om kostnaderna under innevarande budgetår för att hålla en rimlig vårdstandard – utan att man ger avkall på de områden där det är väsentligt att hålla en hög vårdstandard – blir så höga att det icke är möjligt att klara dem inom kostnadsramarna, så har regeringen att se till att det utanordnas medel som täcker de underskott som uppstår. Jag tolkar det så att utskottets ordförande därmed har bejakat min fråga om huruvida man skulle täcka ett underskott som kunde komma att uppgå till exempelvis det belopp som har yrkats i motion 116, dvs. 6 milj. kr. Då är det regeringens – som jag uttrycker det – skyldighet att klara de kostnaderna, och det är jag tacksam för att kunna notera. Jag hoppas också att härvarande statsråd nu lyssnar noga och blir på det klara med sin skyldighet i sammanhanget.

Jag vill redovisa för vad vi i motion 116 särskilt har pekat på, nämligen problemen vid Folke Bernadottehemmet, nödvändigheten av att upprätthålla standarden inom sjukhusets thoraxkirurgi och nödvändigheten av att icke under några förhållanden försämra den reumatologiska verksamheten, utan snarare bygga upp den – Akademiska sjukhuset i Uppsala är det enda regionsjukhus som inte har någon reumatologisk klinik, och det är därför nödvändigt att den verksamheten byggs upp. Vi har vidare pekat på det angelägna i att den yrkesmedicinska verksamheten kan fullföljas samt att sjukhusets basresurser inte får äventyras.

*Driftkostnader
för Akademiska
sjukhuset i Upp-
sala*

Detta är bakgrunden till vår motion. Det är alltså inte fråga om någon enveten strävan att till varje pris hålla uppe kostnaderna, utan till grund för vår motion ligger de enligt vår mening nödvändiga insatserna för att klara en rimlig vård. Jag har förstått utskottets ordförande så, att han och utskottet delar den uppfattningen och att han, som sagt, menar att regeringen har att tillse att en sådan vård kan upprätthållas. Om detta kan ske inom de angivna kostnadsramarna, är det bra – om icke, är det regeringens sak att tillse att nödvändiga medel kommer att ställas till förfogande för budgetåret 1981/82.

Därmed har jag ingen anledning att yrka bifall till den föreliggande motionen. Jag anser den vara tillgodosedd.

Anf. 175 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Först en liten korrigerings av vad Göran Karlsson sade. Moderaternas strävan skulle enligt honom alltid ha varit att få ned den offentliga sektorn. Men jag tror att det är en gemensam strävan här i kammaren att i den ekonomiska situation som vi har i vårt land begränsa den offentliga sektorns ökningstakt. Det är detta vi har diskuterat från alla partiets sida – möjligen har inte vpk deltagit i den diskussionen, men alla ekonomiskt ansvarsmedvetna politiska partier har gjort det.

Naturligtvis är det i en situation, där man måste vara utomordentligt återhållsam med utgifter, viktigare än någonsin att man också inriktar den offentliga sektorns utgifter på sådant som den enskilde inte kan klara själv. Dit hör självfallet sådant som försvar, rättsväsen och goda utbildningsmöjligheter, men också – och inte minst – god vård åt gamla, sjuka och handikappade. Det är en uppfattning som jag minsann inte är ensam om att stå bakom inom mitt parti, utan den är en av grundstenarna i vårt partis ideologi. Jag tror också att vi alla är ganska överens om att det i bekymmersamma situationer är nödvändigt att inrikta utgifterna på sådana områden jag här berörde.

Jag tror liksom Göran Karlsson att det inte på något sätt kommer att bli en dans på rosor att ta över huvudmannskapet. Under den tid som jag var hälsovårdsminister tog jag initiativ till förhandlingarna om ett överförande av huvudmannskapet helt enkelt därför att jag menar att vården sköts på bästa sätt, om man lägger ansvaret så nära de vårdbehövande som möjligt. Jag tycker kanske också att utvecklingen under det senaste året har visat att detta är en riktig iakttagelse.

Allra sist skulle jag vilja ha ett förtydligande av Göran Karlsson som talesman för utskottet. Jag visade här vilka utomordentligt drastiska nedskärningar som skulle behövas, om man skall klara en ytterligare neddragning av läkarlönerna med 5 milj. kr., utöver de 5 miljoner som man redan har sparat in. Det skulle innebära en nedskärning av vården vid sjukhuset som inte kunde planeras, därför att den skulle drabba blint. Det skulle innebära att man inte kunde återbesätta de läkartjänster som av olika anledningar blir lediga – därför att en läkare försvinner åt annat håll eller av

annan anledning – inte ens om det är fråga om en helt grundläggande läkartjänst.

Jag hoppas att jag tolkar utskottet rätt när jag säger att sådana oplanerbara, drastiska, ytterligare nedskärningar – som naturligtvis hårt drabbar både patienter och den övriga vårdpersonal som då måste friställas – inte får accepteras, att det är uteslutet att utskottet ställer upp på det. Jag utgår ifrån att utskottet menar att man fram till den 1 juli i stort får acceptera den nedskärning som redan har gjorts och som innebär en omfattande begränsning av vårdmöjligheterna men att vi skall försöka undvika ytterligare nedskärningar härutöver, som följd av bl. a otillräckliga läkarlöneramar.

Anf. 176 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Jag förutsätter att det något så när kloka människor som sitter i direktionen. Om några sådana fall som fru Troedsson här skildrar inträffar, kommer direktionen säkerligen att se till att man får läkare som är anpassade till de områden det gäller. Något annat kan man inte tänka sig.

Sedan måste jag säga att det är skönt att höra fru Troedsson tala till den offentliga sektorns försvar. Jag vill bara säga: Gör det inte bara när det gäller Uppsala! Tänk i litet vidare banor! Då tror jag att vi skulle vara ännu mera nöjda med fru Troedsson.

Till Hans Alsén vill jag säga att det jag har sagt gäller för utskottets betänkande. Men om kostnadsutvecklingen skulle bli så fantastisk är det inte säkert att 6 miljoner räcker – då kan det bli 10 miljoner. Vi har inte sagt mer än att det är regeringens skyldighet att se till att ramarna hålls. Kan man inte göra det, återstår ingenting annat än att betala.

Anf. 177 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Det här börjar likna den gamla tiden, när Göran Karlsson och jag hade heta debatter här i kammaren om hur vi på bästa möjliga sätt skulle kunna garantera en effektiv och tillräcklig utbyggnad av långvården. Även om vi hade olika syn på hur det skulle gå till, var vi överens om att det var angeläget att vi fick den erforderliga utbyggnaden av långvården.

Det är långt ifrån enbart i fråga om Akademiska sjukhuset som jag anser att det ligger ett stort ansvar på landstingen att bedriva en effektiv och tillräcklig vårdverksamhet.

Allra sist, herr talman, vill jag säga att jag tycker att jag fick ett positivt besked av Göran Karlsson när det gällde läkarlönerna, nämligen att det beslut som vi om en liten stund kommer att fatta inte innebär att man kan acceptera oplanerbara nedskärningar av läkarlönerna vid Akademiska sjukhuset, utan att man hela tiden måste se vilka effekter det får på vårdverksamheten. Det tycker jag är ett positivt besked.

Onsdagen den
16 december 1981

*Bidrag till driften
av gymnasieskolor*

Anf. 178 HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Det är tydligt att debatten går mot sitt slut. Jag skall inte blanda mig i vad en del av debatten har gällt – det kontroversiella i de synpunkter på vad offentlig sektor får kosta som moderaternas företrädare här anförde. Jag skall bara konstatera det som jag tycker är väsentligt, nämligen att utskottets talesman har bejakat vad som har varit strävan i den socialdemokratiska motionen: Upprätthållandet av en rimlig vårdstandard skall i första hand ske inom den kostnadsram som är anvisad. Men om det visar sig icke vara möjligt, är alltså utskottets talesman på det klara med att det är regeringens skyldighet att tillse att de ytterligare kostnaderna kommer att bestridas. Därmed anser jag att de yrkanden som finns i den socialdemokratiska motionen är tillgodosedda.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 18 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 121 av Oswald Söderqvist.

23 § Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1981/82:27 om socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. m. (prop. 1981/82:60 delvis)

Utskottets hemställan bifölls.

24 § Bidrag till driften av gymnasieskolor

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1981/82:7 om anslag på tilläggsbudget I (prop. 1981/82:25 delvis).

Anf. 179 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 180 RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Huvudsyftet med vår motion i detta ärende är att invända mot en ytterligare ökad styrning av studievalen inom gymnasieskolan till vad som passar det s. k. näringslivets efterfrågan.

Dels menar vi att regeringen i stället borde lägga ner ansträngningar på att skaffa fram arbete åt ungdom genom planmässiga insatser, dels anser vi att det visar sig att denna s. k. efterfrågan – i synnerhet när det gäller den privata sektorn – kännetecknas av planlöshet och ryckighet. Därför menar vi att det är fel att söka kortsiktiga lösningar genom ytterligare anpassning till denna efterfrågan.

Skälet för regeringen är den s. k. puckeln av tonåringar – ett skäl som i och för sig skulle kunna vara förståeligt. Men det är, som vi ser det, lika fullt äventyrligt att styra de ungas studie- och yrkesval efter kortsiktiga och planlösa tecken på efterfrågan. Vi kan inte frigöra oss från tanken att den insats som det är fråga om nu även får den verkan att företagen i stället tillhandahålls billig arbetskraft.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 181 STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Vi måste vidta alla upptänkliga åtgärder i kampen mot ungdomarnas arbetslöshet. Att ge dem arbete eller utbildning i någon form är av avgörande betydelse i svenskt samhällsliv i dag.

Detta är en mycket liten punkt i det stora sammanhanget. Men att gå emot den är obegripligt onödigt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 5

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 17 för motion 105 av Lars Werner m. fl.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

25 § Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1981/82:10 om auktoriserade revisorer hos stat och kommun

1981/82:15 om ökad tillverknig av lantbruksmaskiner

1981/82:16 om möbelindustrin

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ondsdagen den
16 december 1981

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1981/82:17 om konsumentpolitiska frågor.

Konsumentpolitiska frågor

Anf. 182 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Detta är sista ärendet på dagens dagordning. Jag skall försöka att fatta mig kort. Det återstår att se om jag lyckas med den saken.

Näringsutskottets betänkande 17 behandlar en del konsumentpolitiska motioner. Där har socialdemokraterna i utskottet reserverat sig på en punkt. Det gäller jämförprissättningen inom dagligvaruhandeln.

I snart tio år har konsumentverket och statens pris- och kartellnämnd arbetat för att jämförpriser skall genomföras på livsmedel. Jämförpriser behövs för att konsumenten lätt skall kunna upptäcka prisskillnader mellan olika varor som inte beror på förpackningsstorlek eller varumängd. Vi menar att jämförpriserna i dag, då många har svårt att få pengarna att räcka till, är viktigare än någonsin för konsumenterna. Så tidigt som 1974 publicerade statens pris- och kartellnämnd i samarbete med livsmedelshandeln och konsumentverket enhetliga regler för jämförprismärkningen inom livsmedelshandeln. Handeln utfäste sig då, och har gjort så under flera senare tillfällen, att jämförprismärkning skulle genomföras i butikerna. Tyvärr visar också upprepade undersökningar att det går dåligt framåt när det gäller denna rekommendation, som handeln också har ställt sig bakom. Vi menar från socialdemokratiskt håll att det ligger i linje med marknadsföringslagens regler om information till konsumenterna på väsentliga områden att jämförprismärkning kommer till stånd. Vi vill nu gå från ord till handling i denna fråga efter de många år som vi har försökt få resultat på frivillighetens väg.

Socialdemokraterna i näringsutskottet vill att riksdagen skall ge regeringen i uppdrag att på den här punkten genomföra erforderliga lagändringar – antingen genom att utarbeta en särskild lagstiftning om obligatorisk jämförprismärkning inom livsmedelshandeln eller genom att på lämpligt sätt utvidga marknadsföringslagen.

Mycket pengar skulle kunna räddas för konsumenterna, om vi fick en fullt genomförd jämförprismärkning. Konsumentverket har gjort en beräkning som tyder på att det är fråga om en besparing av kostnader inom hushållens budget på mellan 10 och 15 %. Särskilt i en tid av reallönesänkning, galopperande inflation och liknande, som vi ju har haft under senare år, är behovet av besparingar från konsumentsynpunkt mer aktuellt än någonsin. Det är inte fråga om några närgångna pekpinningar för konsumenterna utan helt enkelt om en, som vi tycker, ganska naturlig serviceåtgärd. Sedan är det upp till varje konsument att välja om man vill utnyttja jämförpriserna eller inte. Vi tror att allt fler konsumenter är intresserade av denna möjlighet till jämförelser.

Detta har varit utgångspunkten för vår reservation, och jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen som är fogad till näringsutskottets betänkande nr 17.

Nr 54

Onsdagen den
16 december 1981

Anf. 183 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Allt fler börjar bli medvetna om att vi medverkar i sammanhang som inte stämmer med våra värderingar, utan att vi har kontroll över det. Som konsumenter gör vi en viss verksamhet möjlig genom att köpa en vara. Man kan se på våra pengar som en sorts energiflöde som vi dirigerar åt ett visst håll och därmed sätter i gång verksamhet. Vi har alltså ett intresse av att veta vad vi möjliggör genom vårt konsumentval, hur produktionen går till.

*Konsumentpoli-
tiska frågor*

Har de människor som utfört produktionen arbetat under goda förhållanden, med skälig lön och möjlighet att påverka sin situation? Har produktionsmetoderna inneburit att naturen vårdats eller skadats? Blir vårt lands försörjning tryggare eller mer sårbar? Fler och fler människor vill leva så att de bidrar till att lösa världens problem i stället för att förvärra dem. Varje individs handling kan tyckas betydelselös, men mänskligheten består ju av individer, som alla påverkar varandra och helheten.

Det är ofta mycket svårt att få den varuinformation man behöver för att kunna ta ansvar för sitt handlande i ett större perspektiv. Frivilliga sammanslutningar försöker nu bilda opinion, t. ex. Matlagen MUDI-MUMS, som uttytt betyder Mat utan djurindustrier – Mat utan multinationella storföretag.

Men också konsumentpolitiken borde innebära något mycket mer än hjälp till kunderna att själva få ut så mycket som möjligt för sina pengar. Konsumenterna har rätt till en öppen information om hur varan kommer till, så att det blir möjligt att själv bestämma om man vill gagna detta sätt att producera på eller inte. När informationen mest handlar om lågt pris, stimuleras inte en utveckling av företagen som är lyckosam ur helhetssynpunkt.

Marknadsekonomi är det smidigaste sättet att undvika glädjedödande krångel och att stimulera mångas skaparförmåga. Men marknadsekonomi måste bli moralisk. Annars har den ingen framtid. Vårt sätt att producera måste stämma överens med våra värderingar. Ingen människa har rätt eller mår i längden väl av att bygga sitt välstånd på andras olycka eller på naturens utarmning.

I den nya livsstil som allt fler längtar efter att förverkliga ingår en strävan efter att handla så, att man kan bejaka som hel människa de sammanhang man ingår i.

Det växer nu på olika håll i världen fram företag som arbetar på det nya öppna sättet. Som exempel kan jag nämna Briar Patch Society i Kalifornien, där en grupp småföretagare samarbetar med anställda och kunder, ja t. o. m. delar med sig av sina idéer till konkurrenter. De har en kontakt med varandra som hela människor, på ett nytt öppet sätt. Man skapar sociala nätverk med

Onsdagen den
16 december 1981

*Konsumentpoli-
tiska frågor*

vänners vänner, som omfattar företagen med sympati och solidaritet och som ställer upp när det behövs. Man prioriterar arbetsglädje och gemenskap framför expansion och högsta vinst. Det kanske verkar utopiskt men fungerar faktiskt framgångsrikt sedan rätt många år.

Är inte detta mer sympatiskt än det vi vant oss vid av knivskarp konkurrens, hemlighetsmakeri, halvsanningar och att bara söka sitt eget bästa? Vad är det som säger att en fri marknadsekonomi inte skulle kunna fungera på dessa villkor? Kooperativa företagsformer, som är ordentligt rotade i vår ekonomi och som nu stimuleras på nya sätt, skulle kunna göra allvar av sitt huvudsyfte att tjäna varandra, ej tjäna på andra. Jag tror att konsumenterna nu är mogna att stödja sådana strävanden. Men för detta behövs alltså en djupare kunskap och en utvidgad konsumentinformation.

Näringsutskottet är inne på rätt väg, när vi nu ställer oss positiva till att märka varor med ursprungsland. Regeringen förbereder sådana regler när det gäller kläder. Utskottet behandlar välvilligt en centermotion 1980/81:1388 av Arne Fransson m. fl. och säger att vissa skäl av konsumentpolitisk natur talar för en obligatorisk ursprungsmärkning av alla varor som saluförs i Sverige. Utskottet utgår från att regeringen under den fortsatta beredningen av utredningsförslaget om ursprungsmärkning av kläder överväger denna fråga och att resultatet av dessa överväganden i lämplig form redovisas för riksdagen.

Också de delar vi nu behandlar av den centerpartistiska kommittémotionen 1980/81:1870 av Ingegerd Oskarsson m. fl., har blivit välvilligt bemött av utskottet. Motionen föreslår "Köp svenskt"-kampanjer för att öka vår självförsörjning och minska vår sårbarhet. Det är i det sammanhanget viktigt att konsumenterna får information om vilka varor som är svensktillverkade. Utskottet anser att sådana kampanjer även i fortsättningen är en uppgift för de enskilda företagen, för branschorganisationer, handelskamrar m. fl. Utskottet säger: "Sådana kampanjer kan utan tvivel vara av värde för de tillverkningsföretag som deltar och bidrar till att sysselsättningsnivån inom industrin upprätthålls."

Ingegerd Oskarssons motion tar också upp frågan om etiska normer för direktreklam. Utskottet erinrar om att konsumentombudsmannen, konsumentverket och annonsörerna arbetar med denna fråga. Konsumentverket har i flera år arbetat på att formulera allmänna riktlinjer för direktreklam. Utskottet finner det angeläget att riktlinjearbetet på detta område fullföljs och att frågan om mål och metoder inom direktreklamen därigenom tillförs nytt material. Utskottet vill särskilt framhålla önskvärdheten av att direktreklam inte utformas så att den kan inverka menligt på barn eller ungdom.

När det gäller den folkpartistiska motionen 1980/81:1519 av Hadar Cars m. fl. om konsumentinflytande på den offentliga sektorn redovisar utskottet konsumentverkets uttalanden och förslag och drar slutsatsen att gränserna för de konsumentpolitiska organens verksamhetsfält inte bör utökas till att

mer än nu innefatta bevakning av offentliga organs service. Motionärernas önskemål om ett vidgat konsumentinflytande inom den offentliga sektorn förtjänar att uppmärksammas i skilda sammanhang, men någon samlad utredning rekommenderar utskottet inte.

Jämförprismärkningen slutligen ger en viktig information till kunden, det är alla i utskottet överens om. Handeln står ju också bakom detta, som Lennart Pettersson nyss har påpekat. På frivillig väg växer också en sådan märkning fram hos allt fler livsmedelsdetaljister. Utskottsmajoriteten anser att det är angeläget att denna utveckling fortsätter, men tycker däremot inte att det behövs någon särskild lagstiftning om obligatorisk jämförprismärkning, som socialdemokraterna önskar i sin reservation.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 184 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! I mitt anförande vill jag beröra tre områden med anledning av näringsutskottets betänkande 1981/82:17, nämligen frågan om obligatorisk jämförprismärkning, ursprungsmärkningen och frågan om innehållsdeklaration på svenska för importerade konsumentvaror samt förslaget om utredning om konsumentinflytande på den offentliga sektorn.

De konsumentpolitiska frågorna kan uppfattas som en ganska snäv bit av samhällssektorn. Ibland finns den föreställningen att konsumentfrågor i stort sett bara handlar om att förmedla testresultat på kapitalvaror.

Ingenting kan vara mer felaktigt. Det behövs en djupare grundsyn om behovet och betydelsen av en aktiv konsumentpolitisk verksamhet. Vi i folkpartiet vill sträva efter att öka konsumentinflytandet och genom olika insatser stödja och förbättra konsumenternas ställning på marknaden, men även medverka till att den enskilde konsumenten på bästa sätt utnyttjar sina egna kunskaper och kvalifikationer. Särskilt nu, i det kärva ekonomiska läget, är upplysta och medvetna konsumenter ett *måste* för folkhushållet. Genom den organisatoriska uppbyggnaden av den offentliga verksamheten inom konsumentområdet, i kommuner, ute i länen och centralt genom konsumentverket skall den enskilde konsumenten kunna tillförsäkras möjlighet till rådgivning och stöd.

Det är viktigt att trots strama ekonomiska tider värna om den konsumentpolitiska verksamheten.

Många ställer sig frågan om vi nått gränsen för den materiella välfärden. Konsumtionen kan inte växa som hittills. Vi tvingas därför att hushålla med våra resurser.

Vad vi då behöver är kunniga konsumenter som efter fria val och med hjälp av fria affärstider kan medverka till förnuftiga och prisbilliga inköp – gärna efter rådgivning från våra 190 konsumentnämnder och 39 hemkonsulenter.

Kunskaper med någorlunda bredd gör människor kapabla att ta sig an problemen. Folkpartiets inställning är att man skall underlätta arbetet för konsumenterna och göra produktinformationen lättillgänglig.

Betydelsen av prismärkning och jämförpriser är väl dokumenterad genom en undersökning som statens pris- och kartellnämnd utfört. Den visar att det kan skilja upp till 25 % på slutsumman, om man genomgående väljer den billigaste i stället för den dyraste varan. Vi vet att drygt en femtedel av våra inkomster går till livsmedel. Totalt inhandlas livsmedel för över 50 miljarder kronor i vårt land. Inte minst för barnfamiljerna är de kostnaderna den största samlade utgiftsposten, och stora besparingar kan här hämtas för såväl den enskilde konsumenten som familjen.

Nu är det särskilt viktigt att klara hushållsbudgeten. Jämförpriser hjälper oss också att upptäcka skillnaden i kilo- och literpris för olika varor och att värdera skilda priserbjudanden. För min del anser jag att jämförpriser är ett mycket bra hjälpmedel att hålla kostnaderna nere. Det är ett bättre hjälpmedel för besparingar i hushållsbudgeten än tillfälliga prisnedsättningar.

Den tillämpning av jämförprismärkning som redan nu sker inom handeln visar inte på några rent tekniska svårigheter med märkningssystemet. Undersökningar gjorda under det senaste året pekar på en ökning av jämförprismärkning inom detaljhandeln. Dock har spridningen av märkningen inte gått så snabbt som man räknade med i de frivilliga överenskommelser som träffats mellan handeln och konsumentverket.

Men konsumenterna måste också själva ställa krav på prismärkning i sina närbutiker. Om inte de fortsatta frivilliga överenskommelserna leder till en effektiv prismärkning, omfattande även jämförpriser, anser jag att lagstiftning måste tillgripas.

Utskottets yrkande i denna fråga utmynnar i att man inte nu bör tillgripa lagstiftning.

Herr talman! Jag är beredd att i dag tillstyrka utskottets hemställan vad avser mom. 5. Men frågan om införandet av jämförpriser måste noga följas.

Vad gäller frågan om ursprungsmärkning och innehållsdeklaration på svenska för importerade varor instämmer jag i utskottets skrivning och yrkande.

Riksdagens beställning av en lag om ursprungsmärkning av kläder har ju föregåtts av en utredning. Förslaget remissbehandlas nu, och det kan vara skäl att avvakta resultatet av de beslut som tagits. Det senaste förslaget om märkning av kläder möjliggör ju också för konsumenten att köpa svenskt.

Innehållsdeklaration på svenska och därmed information till konsumenten är en väsentlig uppgift för handeln.

Näringslivet måste här ta sitt ansvar för produktinformationen på ett ännu mer preciserat sätt.

Information på säljstället utformas i dag i stort sett på frivillig väg av företagen själva. Men samhället har genom marknadsföringslagen angivit vissa allmänna krav. Informationen får t. ex. inte vara vilseledande. En näringsidkare kan åläggas att lämna information som har väsentlig betydelse ur konsumentsynpunkt. Enligt min bedömning är det av väsentlig betydelse

att texten är avfattad på svenska. Konsumentverkets arbete med att utforma riktlinjer för hur konsumentinformationen på säljstället skall utformas kan enligt min mening innebära att rekommendationer i den riktningen utfärdas.

Herr talman! Även på denna punkt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

I motion 1980/81:1519 har motionärer från folkpartiet tagit upp frågan hur konsumentinflytandet på den offentliga sektorn skall förbättras. Detta är ingen ny frågeställning. Som utskottet påpekar har tidigare både centern och moderaterna varit intresserade av och positiva till denna fråga. Nu avvisar de den.

Utskottet hänvisar till andra alternativ för medborgarinflytande på den offentliga sektorn. Utskottets skrivning är knappast helt tillräcklig. Redan 1972 slår riksdagen fast att samhället inom ramen för konsumentpolitiken skulle ägna uppmärksamhet även åt de offentliga tjänsterna. Men i dag menar utskottet att de konsumentpolitiska åtgärderna inte skall användas på det offentliga området.

Ändå är bevakningsområdet än mer berättigat i dag. Kommunernas hantering av t. ex. fritt sophämningsmonopol, våra kontakter med sjukkasor och televerk är viktiga frågor för konsumenten. Det är självklart inte fråga om att inkräkta på de politiskt valda organens ansvarsområde. Det kan finnas problem kontra den politiska demokratin, men problemområdet är för viktigt att bara skjutas under mattan. Kanske kunde man inom utskottet ha övervägt att ge tilläggsdirektiv till den pågående utredningen om riktlinjearbetet. Men frågan kan eventuellt också aktualiseras av konsumentverket. Enligt vad jag har erfarit pågår på nordisk basis en kartläggning av rådande förhållanden. Det är ett samarbetsprojekt inom ramen för den nordiska ämbetsmannakommittén.

Herr talman! Med vad jag här har anfört vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservationen av Ingvar Svanberg m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

27 § Anf. 185 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att ärendena på morgondagens föredragningslista uppförs i följande ordning:

näringsutskottets betänkanden 20 och 18

utbildningsutskottets betänkande 8

näringsutskottets betänkande 19

Nr 54

28 § Kammaren åtskildes kl. 21.33.

Onsdagen den
16 december 1981

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert